

Opět v roli režiséra se představí v Komorní scéně Aréna známý ostravský výtvarník a scénograf Tomáš Volkmer. Společně s uměleckým šéfem a dramaturgem této scény Pavlem Cisořským sáhl tentokrát po komedii jednoho z nejznámějších, i když dnes už poměrně málo hraných představitelů alžbětinského divadla Bena Jonsona – Alchymista. Jako doba vzniku této hry se uvádí rok 1610, kdy byl Londýn postížen morovou epidemií a Alchymista představoval zřetě aktuální téma. V čem ale může být aktuální dnes, když o morových ranách čteme už jen v literatuře nebo učebnicích historie? – ptáme se režiséra inscenace, Tomáše Volkmera.

„Morové epidemie s sebou vždy nesy i jakési zrelativně hodnot, lidé se chovali jinak. Proto Alchymistu exponujeme jako příběh lidí, kteří se pohybují v mimořádné situaci. Do domu, kde jsou jen mrtví a jeden Sluha (Marek Cisořský), vstupují dvě postavy, jež chtějí z této situace těžit: Alchymista (Vladislav Georgiev) a Dorotka (Renáta Klemensová). Dohodnou se, že zde vytvoří jakýsi společný 'podnik'. Brzy sem přicházejí zájemci o různé užitečné věci, jako jsou kámen mudrců, amulety pro štěstí, zkrátka rozličné magické předměty, které jim mají pomoci k lepšímu. V tom je podle mého názoru hra velmi současná. Vždyť i dnes si lidé kupují různé návody a příručky, jak přijít ke štěstí – jak udelat kariéru, jak být zdravý nebo jak zbohatnout. Moderní dealeri nabízejí prostředky, jak přijít ke zdánlivě užitečným věcem nebo výhodám. Otázka je, kde leží hranice mezi dobrým a špatným? Mezi

prospěchem a zkažeností? Kdo je horší, zda ti, kteří něco nabízejí, nebo ti, kteří jim věří? Ti, kteří chtějí najít nějakou snadnou cestu k výhodám, nebo ti, kdo jim tu cestu nabízejí?

Trojlístek hlavních hrdinů Jonsonovy komedie podniká v domě, jehož majitel jej opustil, aby se zachránil před morem na venkově. Právě ve chvíli, kdy se trojici podvodníků začíná situace poněkud vymýkat z rukou, vrací se pán domu z venkova. Všichni se snaží zahladit stopy, pánův sluha se chce zbavit nepohodlných společníků a tak použije lsti. Je to jakýsi podvod nad podvod, který skončí trochu zvláštní svatbou...

Na rozdíl od Shakespeara nejsou Jonsonovy texty otevřené, vše je přesně dáno, protože divadlo bylo podle Bena Jonsona zrcadlem doby. Věřil dokonce, že divadlo může lidi změnit. Pavel Cisořský mi hodně pomohl dramaturgicky – očistil text na základní komediální situaci, až jsme se dostali k tomu, co mě baví nejvíce, k radosti z inscenační práce. Možná do programu k inscenaci napíšu Jonsonovi omluvný dopis, že sice nevěřím, že divadlo může člověka změnit, ale že jsme si z jeho komedie vzali všechno to, co je v ní živé, a snažili se udelat z ní herecké divadlo. Ben Jonson psal morality, my se snažíme jeho text odlehčit i dobovými anglickými písničkami. Oproti jeho divadlu mravů půjdeme trochu opačnou cestou – bude tam lechtost i špetka lechtivosti a nemravnosti. Pokud jde o hudbu, píše jí Láďa Georgiev s použitím autentických textů renesanční Anglie.“ (rw)

Premiéra 28. dubna 2000 v 18.30 hodin v Komorní scéně Aréna

OSTRAVSKÁ SCÉNA, 28. 3. 2000, RW

Nejnovější inscenace v ostravské Komorní scéně Aréna budí rozpaky

Alchymista nepřesně namíchaný

LADISLAV KNÍŽATKO

OSTRAVA. Na rozdíl od nejznámějšího dramatika renesanční Anglie Williama Shakespeara neoblevují se hry jeho současníka Benjamina Jonsona na dnešních jevištích tak často.

I když sítím času prošly jeho originální komedie, vyznačující se dramatickou silou, realistickým pohledem a veseloherní vervou. Zejména „Láská Volpone“, „Každý podle své letory“ nebo „Mčlenivá žena“. Hra „Dábel je osel“ pronikavě odráží tehdejší poměry, kdy seriózní podnikání se až příliš často měnilo v podvodnictví a spekulaci s lidskou důvěřivostí, kdy všechno ovládala snaha po obohacení se za každou cenu a na úkor kohokoliv, provázená obecně rozšířenou korupcí.

Obdobné téma se odvíjí i v dějové linii autorova „Alchymisty“ z roku 1610, což zřejmě přimělo realizátory v ostravské Komorní scéně Aréna k nasazení tohoto titulu do repertoáru. Premiéra se uskutečnila předevčírem. Pro režiséra a scénografa Tomáše Volkmera jej dramaturgicky upravil Pavel Cisořský. Neopustil se do razantních aktualizujících zásahů a snažil se, aby pranýřování lidské chamtivosti, lži, hlouposti i puritánského pokrytectví oslovilo současného diváka v plné síle dramatikova chytré odpozorovaného sdělení. Naplnění



Z představení Alchymista v ostravské Komorní scéně Aréna

Foto: František Rezníček

totoho záměru mělo sloužit k vytvoření výrazově bohatého a nápadité „odpoutaného“ hereckého divadla.

RECENZE

To se bohužel nepodařilo v podobě, která by odpovídala původní představě. Charakteristicky jednotlivých postav postrádají barvitější a stylově přesnější naplnění. Herci po-

strádají uvolněností a vtipnost. Světluo výjimkou je výkon Renáty Klemensové. Premiérová nervozita tentokrát nepříznivě ovlivňovala celkové vyznění inscenace a zejména v prvé polovině hry se projevovale nebývalé intenzivně. Ne zcela využitá zůstala zdánlivě a historicky působivě stylizovaná scénická hudba Vladislava Georgieva.

Zdá se, že přes upřímnou

snahu se tentokrát nepodařilo najít ten neoptimálnější inscenační klíč. Ostravský „Alchymista“ se tak stal pouze dramaturgicky zslušným připomenutím někdejší existence vzdělance dobrodružné letory, rivala i nejlepšího Shakespearova přítele Bena Jonsona. Inscenace se však asi nezařadí k tomu nejlepšímu, čím se může Aréna v letošní sezóně právem pochlubit.

ŽEN 15. 5. 2000

Jonsonův Alchymista vaří kámen šalby z lidské hlouposti

Komorní scéna
Aréna opět
nezklamala

LADISLAV VRCHOVSKÝ

Benjamin Jonson je anglický dramatik, současník Shakespeara. Hrou Každý podle své letory položil základ tzv. „komedie letor“. Jeho vynikající satiru na hrabivost, pokrytectví a puritánskou morálku uvedla pod názvem Alchymista ostravská Komorní scéna Aréna (premiéra 9. května).

Režisérem a scénografem inscenace je Tomáš Volkmer, kostýmy vytvořila Eva Kotková, hudbu napsal Vladislav Georgiev, dramaturgicky spolupracoval Pavel Cisořský. V jednotlivých rolích vystoupili Lucie Finková, Renáta Klemensová, Marek Cisořský, Karel Růžička, Vladislav Georgiev, Dušan Škubal a René Šmotek.

Příběh trojice podvodníků využívajících hlouposti, vášni, slabosti a libůstek jiných lidí k vlastnímu obohacení je modelem takových lidských charakterů a vztahů, které (bohužel) nestár-

nou a vinou se historií lidstva od nepaměti. Že i dnes jsou živé a že nacházejí odezvu v hledišti scény, když hlupák naletí děvce, lakomec zloději, když i duchovní správce podlehne moci peněz, to potvrzují živé reakce publika v průběhu představení. Právě v těchto okamžicích (nijak zvláště zdůrazňované aktualizace) tkví síla ostravské inscenace.

recenze

Výborné jsou kostýmy Evy Kotkové. Sdělná je z dobového koloritu a z časů vzniku hry vycházející hudba V. Georgieva, která slouží jako podklad k významotvorným písničkám. Herecké výkony všech protagonistů zůstaly v první půli představení v poněkud neurované, premiérově nervózní a mírně ukřičené rovině, vše však napravila druhá část po přestávce. Stavidla režijní a herecké tvorby se otevřela dokořán, diváci i herci se očividně dobře bavili a zrcadlo nastavené všemožným nešvarům bylo srozumitelné a nezamlžené. A že v samotném závěru vítězí darebák nad všemi? Bohužel, příliš často je tomu v realitě skutečně tak.



Lucie Finková a Karel Růžička ve hře Benjamin Jonsona Alchymista v nejnovější inscenaci ostravské Komorní scény Aréna.

Foto ARCHIV

MF DNES
15. 5. 2000

recenze

Alchymista Bena Jonsona se vysmívá touze po snadném zbohatnutí

Alchymista, inscenovaný v Komorní scéně Aréna, je považován za jednu ze čtveřice nejlepších Jonsonových her vedle Lišáka Volpone, Mlčenlivé ženy a Bartolomějského jarmarku.

Jeho tématem je satira na nesmrtnou lidskou máni: touze po rychlém a snadném zbohatnutí. V Londýně řadí mor a majitel jednoho z domů prchá před hroznou smrtí. Náhlé krize využije trojlístek vykutálených podvodníků v čele s domovníkem Šklibou. Ten s pomocí alchymisty Šalby a lehké holky Dorky Povolné snadno bohatne na důvěře místních hlupáků zaslepených mamonem. Jonsonův pozdně renesanční text zachycující přerod divadla od velkých heroických témat k satiric-

kému racionalismu má blízkou k charakterovým komediím Moliéra.

Verze v Aréně režisovaná Tomášem Volkmerem za asistence a úpravy Pavla Cisoovského ponechává základní kostru příběhu o třech podvodnících: Šklíba (Marek Cisoovský), Šalba (Vladislav Georgiev) a Dorotka (Renáta Klemensová), kteří nemají daleko k rozpustilosti postav komedie del' arte. Protiváhu k nim vytvářejí fragmentárně karikované figurky zlých vlastností jako je poživavý Mamon (Dušan Škubal), podlivavý Kaňka (René Šmotek) nebo suchopárný pokrytecký mnich zahalený kápi (Lucie Finková) či slabomyslně naivní fíntilka paní Poslušná (opět Lucie Finková), ale i jiné.

Jako by se zde střídalo celé panoptikum pitoreskních postaviček (herci je zvládají jen díky dvojrolím), kolem nichž neustále brousí podivní pochopové v maskách připomínajících dobové morové lékaře, ale také dnešní "sanitáři".

V režijní koncepci jako by se střetávaly rysy monumentálního Cisoovského Tyla s odlehčenou komikou Volkmerovy Královny ze Samandalu, přitom téma mamonu odkazuje na společensko-kritický ohlas Podobizny Tomáše Jirmana. Volkmer stejně jako u Samandalu používá v Alchymistovi osvědčenou dvojici klaunů Marek Cisoovský a Vladislav Georgiev, jejichž monotónní projev rozdmýchává přítomnost živé

rtu v podobě Renáty Klemensové. Z ostatních hereckých výkonů, které se ocitají v poloze uzavřené a manýristické karikatury překvapí Lucie Finková, již byla přisouzena netradiční úloha bez tváře - mnich v kápi, a také protikladná role vdovy Poslušné, k jejímuž úspěchu pomáhá disneyovsky něžně erotický kostým Evy Kotkové.

Volkmerova scéna tvaru kosočtverce odkazující na dobový mansion i alchymistický kutloch neopylává oproti předějším autorovým realizacím příznačnou hravostí. Přesto nabízí sdělný a obsažený prvek detailu - klepadla na dveřích, které má i své pevné režijní místo dramatické zkratky. Podobně silně funguje již jen specifická reklamní pantomima

klaunských podvodníků, karikující propagaci zázračných prostředků.

Škoda, že tato hra nebyla inscenována například v krizovém období moravských povodní. Její uvedení přesto podporují reje podnikavců dnešní doby, kdy si Mamon Dušana Škubala odváží zalichotit "budeš sedat mezi tou parlamentní verbeží". Všeobecné vědomí o síle korupce pragmaticky zdůrazňují lidové kuplety. Škoda, že sdělují fakta, která všichni již dávno vědí. Otázkou je, co by na to řekl vášnivý kritik leč i tezkopádný učenec Jonson neváhající vůči soupeřům použít razantnější fyzické zákroky.

MARTIN JIROUŠEK

Autor je spolupracovník redakce

režie a scéna Tomáš Volkmer. Premiéra 9. 5. v Komorní scéně Aréna v Ostravě.

Komorní scéna Aréna. Benjamin (Ben) Jonson: Alchymista. Překlad Břetislav Hodek, dramaturgie a úprava Pavel Cisoovský,